

Explaining scenarios for regenerating the historical context of Tabriz City from the perspective of factors of social innovation realizability

Hamid Ghaffari ¹, Ahad Nejad Ebrahimi ² and Morteza Mirgholami ³

1- PhD Candidate of Islamic Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran.

2- Professor of Architecture Department, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran.

3- Professor of Urban Planning Department, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran.

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Received:

2025/05/06

Accepted:

2025/06/10

pp:

1- 15

Keywords:

Scenario Planning,
Urban Regeneration,
Social Innovation,
Historical Context,
Tabriz.

ABSTRACT

The importance of social innovation as a new approach in the field of theoretical and practical research for successfully facing various challenges has brought it to the forefront of urban development. By finding the best ways to solve existing challenges, social innovation can take an effective step in solving the problems of worn-out urban contexts. In this regard, the most important goal of this research is to present scenarios for regenerating the historical context of Tabriz from the perspective of the factors of social innovation realizability. This research is applied-developmental in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of research method. Also, library-documentary studies have been used to compile the research literature, and field studies have been used to evaluate the scope of the research. Based on the results of the research, four factors: "quality of urban governance", "quality of local economy", "quality of urban research", and "quality of social relations and power" are the most important factors of realizability of social innovation in urban regeneration. Also, based on the results obtained from the MicMac software, two scenarios were developed in the historical context of Tabriz, Iran: "optimistic and desirable" and "pessimistic and critical". In the first scenario, many of the problems of the historical context of Tabriz have been solved by using the social innovation approach. Satisfaction and high quality of life are important outputs of this scenario. In the second scenario, the reuse of old and inefficient approaches to urban regeneration has caused many of the problems of the historical context to remain unresolved. Dissatisfaction and low quality of life are outputs of this scenario. Each of the developed scenarios indicates the future paths for planning and managing the various challenges of the historical context of Tabriz.

Citation: Ghaffari, H., Nejad Ebrahimi, A., & Mirgholami, M. (2024). Explaining scenarios for regenerating the historical context of Tabriz City from the perspective of factors of social innovation realizability, *Journal of Geography and Regional Future Studies*, 3(2), 1-15.

© Authors retain the copyright and full publishing rights. **Publisher:** Urmia University.

DOI: <https://doi.org/10.30466/grfs.2025.56174.1117>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2981118.1404.3.2.1.1>

¹ **Corresponding author:** Ahad Nejad Ebrahimi, **Email:** ahadebrahimi@tabriziau.ac.ir, **Tell:** +989144113198

This article is taken from the dissertation of the first author entitled "Explanation of Factors Affecting the Realization of Social Innovation in Urban Regeneration (Case Study: Historical Context of Tabriz City)" in Tabriz Islamic Art University.

Extended Abstract

Introduction

Social innovation has become a popular concept in both science and policy in recent years (Tschumi & Mayer, 2024, 30). The potential of social innovation to resolve social and environmental problems has been widely celebrated (Hagedoorn et al, 2023, 174). Social innovation is a new structural solution to social problems, a solution that produces a social change in the sense of an improvement in the existing situation and an increase in the quality of life for groups of individuals, communities and society as a whole (Anechitei, 2018, 245). Bringing people together in formal or informal networks, including social actors, politicians, interest groups, NGOs, associations, among others, social innovation initiatives act to achieve social, political, institutional, cultural and economic transformations (Galego et al., 2021, 268). Previous approaches to urban regeneration have all been planning responses of their time to the problems of worn-out urban contexts, but the relevance and desirability of these approaches to the needs and problems of these contexts are questionable nowadays. A valuable context, such as the historical context of Tabriz, requires an approach to regeneration that respects the culture and norms existing in it while providing creative and new solutions to reduce the problems of the context. Social innovation, as a new approach, can play an important role in this field by finding the best ways to solve the various challenges of worn-out urban contexts. In this regard, the most important goal of this research is to present scenarios for the regeneration of the historical context of Tabriz city based on the factors of social innovation realizability and seeks to answer the question: What are the influential factors and indicators for the realization of social innovation in urban regeneration?

Methodology

The present research is descriptive-analytical in terms of research method and applied-developmental in terms of purpose. Data collection is based on library-documentary studies and field impressions, that is, library-documentary studies (including books, articles and projects related to the research topic) were used to develop theoretical foundations and

research literature. Moreover, field studies in the form of observation, interviews and questionnaires were used to evaluate the historical context of Tabriz. The research process is as follows: in the first step, by studying and exploring reliable scientific sources and by creating a precise and complete perspective resulting from the summary of the studies conducted, the concepts and explanation of the factors of the realizability of social innovation in urban regeneration are regulated. In the second step, by studying the research scope and using the results obtained from the MicMac software, scenarios for the regeneration of the historical context of the city of Tabriz are developed and presented.

Results and discussion

According to the findings, four factors could be identified in order to realize the social innovation approach in urban regeneration. The first factor affecting the realization of social innovation in urban regeneration is the quality of urban governance. This factor can play an important role, given the involvement of various actors, including the government, citizens, and civil society organizations, and the emphasis of this approach on participation. The second factor is the quality of the local economy. Given the discussion of issues such as economic growth and entrepreneurship, the factor of quality of the local economy can be of great importance in the realization of social innovation in urban regeneration. The third factor is the quality of urban research. Given that presenting innovative ideas is one of the main topics of this approach, the quality of research related to urban issues and problems, especially problematic urban contexts, can be effective in the realization of the main goals of social innovation in urban regeneration. The fourth factor is the quality of social relations and power. The quality of social relations in urban contexts is an important factor in the participation of residents in solving existing problems. Moreover, the quality of power relations in urban and local institutions is an important factor in the realization of the social innovation approach in urban regeneration, since the high-quality of this factor can play a fundamental role in this regard.

Conclusion

Social innovation can play an important and effective role by finding the best ways to solve the problems of worn-out urban contexts with the active involvement of residents and various actors. Urban regeneration in the light of social innovation can provide a basis for new initiatives to solve the problems of worn-out contexts. In this research, scenario planning of the historical context of Tabriz city was carried out from the perspective of the factors of social innovation realizability based on the outputs of the MicMac software. In the first step, the key factors of social innovation realizability and the position of each of them in the graphic diagram obtained from the MicMac software were determined. Accordingly, the indicators were categorized into four groups of bimodal, influential, independent, and dependent variables and were used in developing the scenarios. In the next step, two scenarios, "optimistic and desirable" and "pessimistic and critical", were developed for the historical context of Tabriz. In the first scenario, many of the problems of the historical context of Tabriz are solved by using the social innovation

approach. Satisfaction and high quality of life are important outputs of this scenario. In the second scenario, the reuse of old and inefficient approaches to urban regeneration has caused many of the problems of the historical context to remain unsolved. Dissatisfaction and low quality of life are outputs of this scenario. Finally, it can be said that the social innovation approach to urban regeneration, with projects that are based on current knowledge and appropriate to the characteristics and potential of the target area, and supported by all different actors and stakeholders, has the potential to play an effective role in solving the problems of worn-out urban contexts.

Declarations

Funding: There is no funding support.

Authors' Contribution: The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest: The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تبیین سناریوهای باز آفرینی بافت تاریخی شهر تبریز از منظر عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی

حمید غفاری^۱، احد نژادابراهیمی^۲ و مرتضی میرغلامی^۳

۱- دانشجوی دکتری شهرسازی اسلامی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

۲- استاد گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

۳- استاد گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

دریافت:

۱۴۰۴/۰۲/۱۶

پذیرش:

۱۴۰۴/۰۳/۲۰

صص:

۱-۱۵

واژگان کلیدی:

سناریونگاری،
بازآفرینی شهری،
نوآوری اجتماعی،
بافت تاریخی،
تبریز.

چکیده

اهمیت نوآوری اجتماعی به‌عنوان یک رویکرد جدید در عرصه‌ی پژوهش‌های نظری و عملی برای رویارویی موفقیت‌آمیز با چالش‌های مختلف، آن را به خط مقدم توسعه شهری آورده است. نوآوری اجتماعی با یافتن بهترین راه‌ها برای حل چالش‌های موجود می‌تواند گام مؤثری در رابطه با حل مشکلات بافت‌های مسئله‌دار شهری بردارد. در همین راستا مهم‌ترین هدف پژوهش حاضر ارائه‌ی سناریوهای بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز از منظر عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی می‌باشد. این پژوهش از نظر هدف در حیطه پژوهش‌های کاربردی - توسعه‌ای و از نظر روش تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد. همچنین از مطالعات کتابخانه‌ای - اسنادی به‌منظور تدوین ادبیات پژوهش و از مطالعات میدانی به‌منظور بررسی و ارزیابی محدوده پژوهش بهره گرفته شده است. نتایج پژوهش به این صورت است که چهار عامل «کیفیت حکمروایی شهری»، «کیفیت اقتصاد محلی»، «کیفیت پژوهش‌های شهری»، و «کیفیت روابط اجتماعی و قدرت» مهم‌ترین عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری می‌باشند. همچنین بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از نرم‌افزار میک‌مک دو سناریوی «خوشبینانه و مطلوب» و «بدبینانه و بحرانی» در افق ده ساله برای بافت تاریخی شهر تبریز تدوین گردیدند. در سناریوی اول با بهره‌گیری از رویکرد نوآوری اجتماعی در افق ده ساله بسیاری از مشکلات و چالش‌های بافت تاریخی شهر تبریز حل شده است. رضایتمندی و کیفیت بالای زندگی از خروجی‌های مهم این سناریو است. در سناریوی دوم نیز بهره‌گیری دوباره از رویکردهای قدیمی و ناکارآمد بازآفرینی شهری در افق ده ساله باعث شده است که بسیاری از مشکلات و چالش‌های بافت تاریخی حل نشده باقی بمانند. نارضایتی و کیفیت پایین زندگی از خروجی‌های این سناریو می‌باشند. هر کدام از سناریوهای تدوین شده نشان‌دهنده‌ی مسیرهای پیش‌رو برای برنامه‌ریزی و مدیریت چالش‌های مختلف بافت تاریخی شهر تبریز می‌باشد.

استناد: غفاری، حمید؛ نژادابراهیمی، احد؛ و میرغلامی، مرتضی. (۱۴۰۴). تبیین سناریوهای بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز از منظر عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی. فصلنامه جغرافیا و آینده‌پژوهی منطقه‌ای، ۳(۲)، ۱-۱۵.

ناشر: دانشگاه ارومیه.

© نویسندگان حق چاپ و حقوق کامل نشر را حفظ می‌کنند.

DOI: <https://doi.org/10.30466/grfs.2025.56174.1117>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2981118.1404.3.2.1.1>

^۱ نویسنده مسئول: احد نژادابراهیمی، پست الکترونیکی: ahadebrahimi@tabriziau.ac.ir، تلفن: ۹۱۴۴۱۱۳۱۹۸.

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان "تبیین عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری (نمونه مطالعاتی: بافت تاریخی شهر تبریز)" در دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز می‌باشد.

مقدمه

مفهوم نوآوری اجتماعی اولین بار در دهه ۱۹۷۰ به‌طور فزاینده‌ای مورد بحث قرار گرفت و از دهه ۱۹۹۰ جنبش خاصی پیدا کرد. در سال ۱۹۹۲، با گسترش محتوای نوآوری و درک آن به‌عنوان یک پدیده اجتماعی، دیدگاه جدیدی در سطح برنامه‌ای سیاست تحقیقات و نوآوری اروپا ایجاد شد. طول دهه گذشته مطالعات درباره این مفهوم چندین برابر شده است (Sadabadi, 2021: 69). نوآوری اجتماعی در سال‌های اخیر به یک مفهوم رایج در علم و سیاست تبدیل شده است (Tschumi & Mayer, 2024: 30). همچنین پتانسیل نوآوری اجتماعی برای حل مشکلات اجتماعی و زیست‌محیطی به‌طور گسترده مورد استقبال قرار گرفته است (Hagedoorn et al, 2023: 174). با وجود تفاسیر متعدد از نوآوری اجتماعی، چندین ویژگی مشترک نوآوری اجتماعی در ادبیات پدیدار شده است: ماهیت اجتماعی آن، تازگی آن، و انطباق، اشاعه و دگرگونی روابط اجتماعی در قالب اصول جدید کنش جمعی، حکمرانی و مشارکت (Bozic, 2022: 38). نوآوری اجتماعی یک راه‌حل ساختاری جدید برای یک مشکل اجتماعی است، راه‌حلی که باعث ایجاد تغییر اجتماعی به معنای بهبود وضعیت موجود و افزایش کیفیت زندگی برای گروه‌هایی از افراد، اجتماعات و جامعه به‌عنوان یک کل می‌شود (Anechitei, 2018: 245). ابتکارات نوآوری اجتماعی با گردهم آوردن مردم در شبکه‌های رسمی یا غیررسمی از جمله بازیگران اجتماعی، سیاستمداران، گروه‌های ذینفع، سازمان‌های غیردولتی، انجمن‌ها و سایر بازیگران برای دستیابی به تحولات اجتماعی، سیاسی، نهادی، فرهنگی و اقتصادی عمل می‌کنند (Galego et al, 2021: 4).

شهر به‌عنوان کانون تجمعات انسانی در حال تغییر و تحول است. تحولات شهری همواره سبب شکل‌گیری چالش‌هایی خواهند شد که بر سرنوشت زندگی افراد ساکن در شهرها اثر می‌گذارد (Shivaei et al, 2015: 43). امروزه کیفیت زندگی به خانه‌ها محدود نمی‌شود بلکه به محیط اطراف و فضای وسیع‌تری از آن مربوط است (Dalvand & Amanpour, 2015: 5). بازآفرینی بافت‌های تاریخی شهری نه تنها با هدف حفاظت از شهرها و بناهای فرهنگی-تاریخی صورت می‌گیرد بلکه پاسخی به نیازهای جدید شهری است که باعث ترمیم خرابی‌های گذشته و آسیب‌های وارده به بافت تاریخی و همچنین شکل‌گیری عملکرد جدید متناسب با نیازهای زندگی روزمره می‌شود (Ataei Shad, 2015: 3). شهر تبریز به‌عنوان یکی از شهرهای مهم و تاریخی کشور مطرح می‌باشد که بافت تاریخی آن علاوه بر دارا بودن ارزش‌های کالبدی، تاریخی و فرهنگی، از جایگاه مهمی در ساختار فضایی-عملکردی شهر تبریز برخوردار می‌باشد. در سالیان اخیر از سیاست‌ها و رویکردهای مختلفی جهت بهبود وضعیت و ارتقای کیفیت زندگی در بافت تاریخی شهر تبریز بهره گرفته شده است که هر کدام از آن‌ها موفقیت‌ها و شکست‌هایی در زمینه‌های مختلف برنامه‌ریزی و اجرا داشته و با توجه به شرایط زمانی و مکان اجرا، نوع نگاه خاصی در بازآفرینی داشته‌اند. بافت باارزشی همچون بافت تاریخی شهر تبریز رویکردی را در بازآفرینی می‌طلبد که ضمن احترام به فرهنگ و هنجارهای موجود در آن نسبت به ارائه راه‌حل‌های خلاقانه و نو برای کاستن از مسائل و مشکلات بافت اقدام نماید. نوآوری اجتماعی به‌عنوان یک رویکرد جدید می‌تواند با یافتن بهترین راه‌ها برای حل چالش‌های مختلف بافت‌های مسئله‌دار شهری نقش مهمی در این زمینه ایفاء کند. در همین راستا مهم‌ترین هدف پژوهش حاضر ارائه سناریوهای بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز بر اساس عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی می‌باشد و درصدد پاسخگویی به این سؤال می‌باشد که در جهت تحقق نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری، عوامل و شاخص‌های تأثیرگذار کدامند؟

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

در طول ۶۰ سال گذشته، بسیاری از محققان تلاش کرده‌اند تا مفهوم نوآوری اجتماعی را از منظر توسعه شهری، جامعه‌شناسی، مطالعات کارآفرینی، تحقیقات خلاقیت، مطالعات نوآوری و تجربه عملی تعریف کنند. چنین تنوعی باعث شده است که این اصطلاح به‌عنوان چتری برای پروژه‌های مختلف با مدت زمان و مقیاس‌های فضایی مختلف تبدیل شود: از نهادها و سازمان‌های جدید (مانند نیروی پلیس، مهدکودک‌ها، آسایشگاه‌ها) تا محصولات و خدمات جدید (مانند ابزارهای بازی برای افراد معلول) و روش‌های سازمان‌دهی (به‌عنوان مثال جوامع بازپروری مواد مخدر). گودین^۱ (۲۰۱۲) با اشاره به گستردگی این مفهوم، نوآوری‌های اجتماعی را به‌عنوان ابرمقوله‌ای توصیف کرد که چیزهایی را که در غیر این صورت موجودیت‌های جداگانه‌ای بودند را متحد می‌کند (Kadyrova, 2020: 11). مولارت و همکاران^۲ (۲۰۱۳) نشان دادند که نوآوری اجتماعی می‌تواند در موقعیت‌های مختلف جغرافیایی و زمینه‌ای پدیدار شود. آن‌ها نوآوری اجتماعی را فرآیندی از اقدام مشترک بین

^۱ Godin^۲ Moulart et al

سازمان‌های مردمی محلی و بازیگران مختلف جامعه برای شناسایی مشکلات و توسعه راه‌حل‌های خلاقانه بر اساس سه بعد توصیف کردند: ارضای نیازهای اساسی، ایجاد اشکال جدید روابط اجتماعی و توانمندسازی جوامع از طریق اقدامات جمعی و بسیج سیاسی. یک عنصر کلیدی در این درک از نوآوری اجتماعی این است که نمی‌توان آن را از بستر اجتماعی- فرهنگی و اجتماعی- سیاسی که در آن ظهور می‌کند جدا کرد، جایی که نقش بازیگران و ذینفعان مختلف در آن واحد مستلزم مشارکت جمعی برای بهبود شرایط انسانی است (Bozic, 2022: 39). اصل اساسی در حکمرانی خوب شهری، مشارکت حداکثری شهروندان در تمام تصمیمات دولتی مرتبط است که عملاً به عنوان یک فرآیند سیاسی عمل می‌کند و به عنوان یک سیستم مدیریت شهری عمل می‌کند (Mousavi et al, 2024: 96). پرداختن و کمک به رفاه جامعه از طریق بهبود و افزایش کیفیت و کمیت زندگی صرفاً راهی گسترده و در عین حال فراگیر برای توصیف نوآوری اجتماعی است. مفاهیم مطرح شده برای نوآوری اجتماعی در نقطی با هم همپوشانی دارند و در برخی دیگر متفاوت هستند. با این حال، همه آن‌ها به مفهوم خیر عمومی، رفاه اجتماعی و تغییرات نهادی می‌پردازند و ایده نوآوری اجتماعی را به عنوان وسیله‌ای برای بهبود و افزایش کیفیت و کمیت زندگی در برمی‌گیرند (Garcia & Macharia, 2014: 6-8).

سه سطح سلسله‌مراتبی از نوآوری‌های اجتماعی وجود دارد. در سطح خرد، نوآوری‌های اجتماعی مبتنی بر مکان وجود دارد که به دنبال پاسخگویی به نیازهای اجتماعی گروه خاصی از شهروندان و کاربران در یک مکان خاص، افزایش قابلیت و ارتقای رفاه هستند. آن‌ها بر تقاضای اجتماعی تمرکز می‌کنند که مشخصاً توسط فعالیت‌های بازاریابی یا سازمان‌ها و نهادهای موجود مورد توجه قرار نمی‌گیرد. در سطح میانی نوآوری‌های اجتماعی وجود دارد که به چالش‌های اجتماعی گسترده‌تری می‌پردازد. آن‌ها ابتکارات گسترده‌تری هستند که در مقیاس فضایی ملی هدف قرار می‌گیرند و اغلب با عملکرد توسعه پایدار مرتبط هستند. آن‌ها توسعه زیرساخت‌های شهری، زیرسیستم‌های اجتماعی، جوامع و سازمان‌ها را تغییر می‌دهند و بر اشکال حکومت‌داری تأثیر می‌گذارند. در سطح کلان، ابتکاراتی در مقیاس ملی تا بین‌المللی وجود دارد که باعث تغییرات اساسی و پایدار در ساختارها، سیستم‌ها و روابط سازمانی موجود بین نهادها و ذینفعان می‌شود و شیوه تفکر و رفتار جامعه را تغییر می‌دهند (Ardill & Lemes de Oliveira, 2018: 212). برای تحلیل ظهور و توسعه نوآوری اجتماعی در منطقه، درک عمیقی از بافت محلی مورد نیاز است. در عمل، نوآوری‌های اجتماعی در چارچوب پیچیده‌ای از گفتمان‌ها، سیاست‌ها و نهادهای محلی به وجود می‌آیند. دست‌اندرکاران نوآوری اجتماعی باید به محیط زمینه‌ای و نهادی گسترده‌تری که در آن فعالیت می‌کنند بپردازند. ون دایک و همکاران (۲۰۱۳) تأکید می‌کنند که اگرچه نوآوری اجتماعی بدون توجه به بافت سرزمینی در سطح جهانی ترویج می‌شود، نوآوری اجتماعی یک فرآیند ذاتاً قلمروبندی شده است - تأثیر و فرآیند نوآوری اجتماعی با منطقه‌ای که این ابتکار در آن رخ می‌دهد ارتباط نزدیک دارد. همان‌طور که توسط ون دایک و همکاران (۲۰۱۳) تأکید شده است، «هنگام مطالعه نوآوری اجتماعی از منظر سرزمینی، برجسته کردن عوامل و نهادها از اهمیت زیادی برخوردار است، زیرا آن‌ها شخصیت خاص محلی نوآوری اجتماعی را تعیین و تحت تأثیر قرار می‌دهند» (Kosmynin, 2017: 17-18). راه‌حل‌های موفق در یک مکان ممکن است در مکان دیگر شکست بخورند زیرا طراحی و اجرای آن‌ها منحصر به جایی است که در آن ایجاد شده‌اند (Dover, 2011: 47). روند مستمر در تحقیقات نوآوری اجتماعی در زمینه‌های سرزمینی از درک این موضوع ناشی می‌شود که مسائل اجتماعی به راه‌حل‌هایی با طراحی محلی نیاز دارند که تاریخ‌ها و روابط اجتماعی موجود را در نظر بگیرند. توجه به نوآوری‌های اجتماعی به عنوان فرآیندهای سرزمینی نیز ناشی از تنوع نیازهای اجتماعی است که راه‌حل‌ها به آن‌ها توجه می‌کنند و عوامل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی متنوعی که بر روند آن‌ها تأثیر می‌گذارند (Kadyrova, 2020: 15). اهداف، بازیگران و مؤلفه‌های نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری را بر اساس پژوهش‌های پشتیبان می‌توان مطابق جدول شماره ۱ ارائه کرد.

جدول ۱- اهداف، بازیگران و مؤلفه‌های نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری

اهداف	
Galego et al, 2021- Chen, 2022	عدالت اجتماعی
Axelsson & Nilsson, 2017- Kalema, 2019- Cunha & Benneworth, 2020- Bozic, 2022	رفاه اجتماعی
Garcia & Macharia, 2014- Anechitei, 2018	بهبود کیفیت زندگی
Axelsson & Nilsson, 2017- Zengin & Türker, 2021	کارآفرینی اجتماعی
Angelidou & Psaltoglou, 2017- Cunha & Benneworth, 2020- Zengin & Türker, 2021- Galego et al, 2021	رشد اقتصادی
Angelidou & Psaltoglou, 2017- Axelsson & Nilsson, 2017- Chen, 2022- Bozic, 2022	تعامل اجتماعی
Anechitei, 2018- Kadyrova, 2021	انسجام اجتماعی
Kalema, 2019- Nyseth & Hamdouch, 2019- Galego et al, 2021- Barroso, 2023	تحول اجتماعی
Kalema, 2019- Angelidou & Psaltoglou, 2019- Cunha & Benneworth, 2020- Chen, 2022- Barroso, 2023	شمول اجتماعی

بازیگران	
دولت	Kalema, 2019- Galego et al, 2021- Bozic, 2022- Barroso, 2023
شهروندان	Angelidou & Psaltoglou, 2019- Nyseth & Hamdouch, 2019- Galego et al, 2021- Bozic, 2022
سازمان‌های مدنی	Nyseth & Hamdouch, 2019- Christmann, 2019- Bozic, 2022
دانشگاه	Kalema, 2019- Domanski et al, 2019- Cunha & Benneworth, 2020
شرکت‌های خصوصی	Christmann, 2019- Galego et al, 2021- Barroso, 2023
مؤلفه‌ها	
توانمندسازی و ظرفیت‌سازی	Kalema, 2019- Kadyrova, 2021- Zengin & Türker, 2021- Chen, 2022- Bozic, 2022
مشارکت و همکاری	Axelsson & Nilsson, 2017- Kalema, 2019- Cunha & Benneworth, 2020- Kadyrova, 2021- Bozic, 2022- Barroso, 2023
راهحل و ایده خلاقانه	Nyseth & Hamdouch, 2019- Christmann, 2019- Zengin & Türker, 2021- Chen, 2022- Bozic, 2022- Barroso, 2023
تغییر و تحول	Axelsson & Nilsson, 2017- Anechitei, 2018- Nyseth & Hamdouch, 2019- Kalema, 2019- Cunha & Benneworth, 2020- Barroso, 2023

با توجه به مطالعات انجام گرفته مشخص گردید مؤلفه‌های نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری مبتنی بر چهار مؤلفه‌ی توانمندسازی و ظرفیت‌سازی، مشارکت و همکاری، راهحل و ایده خلاقانه و تغییر و تحول می‌باشد. برای تحقق‌پذیری این رویکرد در بازآفرینی شهری باید عوامل مؤثر بر آن را شناسایی کرد به‌نحوی که بتوان به اثرات منتج شده از مؤلفه‌ها که شامل خلق ارزش اجتماعی، ایجاد اشکال جدید روابط قدرت، ایجاد نقش‌ها و روابط اجتماعی جدید، انسجام اجتماعی، ایجاد نوآوری‌ها، کارآفرینی اجتماعی، تغییر نهادی و سیستمی، تأثیر اجتماعی، رضایتمندی اجتماعی است پاسخ داد. اولین عامل مؤثر در تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری کیفیت حکمروایی شهری می‌باشد. این عامل با توجه به دخیل بودن بازیگران مختلف از جمله دولت، شهروندان و سازمان‌های مدنی و تأکید این رویکرد بر مشارکت می‌تواند نقشی مهم در این زمینه ایفاء کند. دومین عامل مؤثر کیفیت اقتصاد محلی می‌باشد. با توجه به مطرح‌شدن بحث‌هایی همچون رشد اقتصادی و کارآفرینی، عامل کیفیت اقتصاد محلی می‌تواند اهمیت بالایی در تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری داشته باشد. سومین عامل مؤثر، کیفیت پژوهش‌های شهری می‌باشد. با توجه به اینکه ارائه‌ی ایده‌های نوآورانه یکی از مباحث اصلی این رویکرد می‌باشد کیفیت پژوهش‌هایی که در ارتباط با مسائل و مشکلات شهری و به‌ویژه بافت‌های مسئله‌دار شهرها می‌باشند می‌توانند در تحقق‌پذیری اهداف اصلی نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری تأثیرگذار باشند. چهارمین عامل مؤثر کیفیت روابط اجتماعی و قدرت می‌باشد. کیفیت روابط اجتماعی در بافت‌های شهری یک عامل مهم در مشارکت ساکنان در حل مشکلات موجود می‌باشد. همچنین کیفیت روابط قدرت در نهادهای شهری و محلی عاملی مهم در تحقق‌پذیری رویکرد نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری می‌باشد به‌نحوی که کیفیت بالای این عامل می‌تواند نقشی اساسی در این زمینه ایفاء کند. در نهایت بر اساس پژوهش‌های پشتیبان می‌توان عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری و شاخص‌های هر کدام از عوامل را مطابق جدول شماره ۲ ارائه کرد.

جدول ۲- عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری

عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری	شاخص‌ها
کیفیت حکمروایی شهری	آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی، نظرخواهی از شهروندان، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی مدیریت شهری، ارتباط و تعامل نهادهای دولتی و خصوصی
کیفیت اقتصاد محلی	قابلیت کارآفرینی و توسعه‌ی کسب‌وکارها، کاربست الگوهای اقتصادی بومی محلی، قابلیت رشد و توسعه‌ی صنعت گردشگری
کیفیت پژوهش‌های شهری	تناسب پژوهش‌ها با مسائل و مشکلات بافت، جدید و به‌روز بودن راهحل‌های ارائه‌شده، اثربخشی پژوهش‌ها بر کیفیت زندگی
کیفیت روابط اجتماعی و قدرت	تأثیر مناسب قدرت بر تحولات فضایی، نقش نهادهای مردمی در تصمیم‌سازی شهری، همبستگی اجتماعی در حل مسائل و مشکلات، همکاری و تعامل ساکنین و مدیریت شهری

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

مواد و روش پژوهش

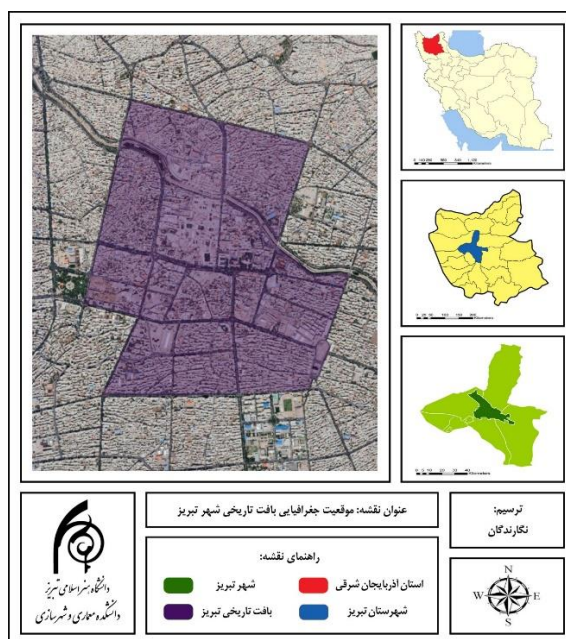
پژوهش حاضر از نظر روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف نیز پژوهشی کاربردی-توسعه‌ای می‌باشد. نحوه گردآوری اطلاعات نیز مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای-اسنادی و برداشت‌های میدانی است به‌نحوی که از مطالعات کتابخانه‌ای-اسنادی (شامل کتب، مقالات و طرح‌های مرتبط با موضوع تحقیق) جهت تدوین مبانی نظری و ادبیات پژوهش استفاده گردیده و به‌منظور بررسی و ارزیابی محدوده پژوهش که بافت تاریخی شهر تبریز می‌باشد از مطالعات میدانی در قالب مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه بهره گرفته شده است. فرآیند انجام

پژوهش به این صورت است که در گام اول ابتدا با مطالعه و کنکاش منابع معتبر علمی و با ایجاد دیدگاهی دقیق و کامل ناشی از تلخیص و جمع‌بندی مجموعه مطالعات انجام شده نسبت به تنظیم مفاهیم و تبیین عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری اقدام می‌گردد. در گام دوم از پژوهش نیز با مطالعه محدوده پژوهش و بهره‌گیری از نتایج به‌دست‌آمده از نرم‌افزار میک‌مک سناریوهای بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز تدوین و ارائه می‌گردند.

محدوده مورد مطالعه

بافت تاریخی شهر تبریز با مساحت ۴۲۱ هکتار، از شمال به خیابان شمس تبریزی، از سمت شرق به خیابان حافظ، از شمال شرق به ششگلان و ثقه الاسلام، از جنوب به خیابان ۱۷ شهریور جدید، از جنوب غربی به شریعتی و از جانب غرب به خیابان فلسطین محدود می‌شود. بافت تاریخی تبریز دربرگیرنده‌ی مهم‌ترین عناصر شهری شامل بازار، مراکز مهم سیاسی-اداری و عناصر تاریخی است. شهر تبریز از ابتدا در درون این محدوده شکل گرفته و روند تکاملی و توسعه‌ی خود را طی کرده است (Pourahmad et al, 2021: 48). بافت تاریخی تبریز یکی از شش محور بافت تاریخی-فرهنگی ایران بر اساس مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران می‌باشد (Ghorbani et al, 2023: 49). جاذبه‌های گردشگری بافت تاریخی تبریز عبارتند از: مسجد جامع، مسجد کبود، مدرسه‌ی رشدیه، بازار تبریز، حمام نوبر، پارک خاقانی، ارگ علیشاه، کاخ موزه‌ی شهرداری، خانه‌ی حیدرزاده، خانه‌ی قدکی، خانه‌ی حریری، خانه‌ی گنجه‌ای‌زاده، خانه‌ی بهنام، خانه‌ی لاله‌ای، خانه‌ی اردوبادی، موزه‌ی آذربایجان، موزه‌ی عصرآهن، موزه‌ی سنجش و موزه‌ی قاجار (Pourahmad et al, 2021: 31).

طرح مربوط به منطقه تاریخی-فرهنگی تبریز، در قالب طرح تفصیلی در سال ۱۳۸۱ توسط معاونت معماری و شهرسازی شهرداری تبریز به مهندسین مشاور نقش جهان پارس ابلاغ گردید و در سال ۱۳۸۷ به تأیید کمیته فنی و تصویب کمیسیون ماده ۵ رسید. این منطقه به لحاظ تقسیم‌بندی طرح جامع، منطقه ۶ (منطقه تاریخی-فرهنگی) می‌باشد و از لحاظ تقسیم‌بندی مناطق شهرداری‌ها، قسمت عمده‌ای از این منطقه تحت پوشش منطقه ۸ شهرداری (شهرداری منطقه تاریخی-فرهنگی) و قسمت‌هایی نیز جزء حوزه مدیریتی شهرداری منطقه ۱۰ می‌باشد (Naalbandi, 2017, 89). منطقه تاریخی-فرهنگی در مرکز شهر قرار گرفته و عناصر اولیه شکل‌دهنده شهر تبریز در آن واقع شده است. وجود منطقه موردنظر از یک سو تاریخی بوده، از سویی مرکز شهر تبریز است و از سوی دیگر مرکزیت کلان‌شهری را بر عهده گرفته است. وجود بازار تجاری، این منطقه را به یک قطب تجاری مهم تبدیل کرده است. نگرش‌های طرح جامع این منطقه را با توجه به اهداف راهبردی خود به‌عنوان منطقه فرهنگی-تاریخی با بافت سنتی تعیین نموده که در آن به حفاظت بافت و پالایش فعالیت‌های مزاحم و آلوده‌کننده و همچنین عدم بارگذاری به‌خصوص در ارتباط با فعالیت‌های تجاری تأکید نموده است (Mohammad Hasani, 2013: 79). موقعیت جغرافیایی بافت تاریخی شهر تبریز در شکل شماره ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی بافت تاریخی شهر تبریز

(ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۴)

بحث و ارائه یافته‌ها

شناسایی عوامل کلیدی تحقق‌پذیری

اولین گام در تدوین سناریو، شناسایی و استخراج مهم‌ترین عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز می‌باشد. طبق مطالعات انجام گرفته در بخش مبانی نظری پژوهش ۱۴ عامل تحقق‌پذیری در قالب چهار بعد «کیفیت حکمروایی شهری»، «کیفیت اقتصاد محلی»، «کیفیت پژوهش‌های شهری»، و «کیفیت روابط اجتماعی و قدرت» شناسایی گردیدند. در گام دوم از سناریونگاری پرسشنامه‌ی ماتریسی در راستای تحلیل ساختاری و به‌منظور سنجش میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز تهیه گردید. پرسشنامه تدوین شده در اختیار ۱۵ نفر از کارشناسان و متخصصان ذی‌ربط با پژوهش قرار گرفت تا میزان تأثیر (تأثیرگذاری و تأثیرپذیری) هر عامل بر عامل دیگر را در طیفی از ۰ تا ۳ (عدد ۰ به معنای نبود رابطه، عدد ۱ به معنای رابطه و تأثیر ضعیف، عدد ۲ به معنای رابطه و تأثیر متوسط و عدد ۳ به معنای رابطه و تأثیر قوی) تعیین کنند. بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها داده‌های به‌دست‌آمده در نرم‌افزار میک‌مک وارد و نتایج به‌دست‌آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جمع‌بندی ارزش‌گذاری ماتریس اثرات متقاطع که توسط متخصصان انجام شده است نشان می‌دهد که از مجموع ۱۵۸ رابطه قابل ارزیابی در این ماتریس، ۳۸ رابطه عدد صفر بوده به این معنا که عوامل تأثیر متقابلی بر یکدیگر نداشتند. ۵۶ رابطه عدد یک و همچنین عدد دو، و ۴۶ رابطه نیز عدد سه بودند. درجه‌ی پرشدگی نیز در این ماتریس ۸۰٫۶۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد عوامل انتخاب شده نزدیک به ۸۰ درصد موارد بر یکدیگر تأثیر داشته‌اند. در رابطه با پایداری و ناپایداری سیستم مورد مطالعه نیز می‌توان گفت با توجه به اینکه نحوه پراکنش اکثر عوامل در نزدیکی محور قطری ترسیم شده از ناحیه شماره سوم به سمت ناحیه شماره یک می‌باشد می‌توان گفت سیستم در شرایط و وضعیت ناپایدار می‌باشد.

جدول ۳- تحلیل داده‌های ماتریس اثرات متقابل عوامل تحقق‌پذیری در نرم‌افزار میک‌مک

شاخص	ابعاد ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفر	تعداد یک	تعداد دو	تعداد سه	جمع	درجه‌ی پرشدگی
مقدار	۱۴	۲	۳۸	۵۶	۵۶	۴۶	۱۵۸	۸۰٫۶۱

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

طبق جدول شماره ۴، ماتریس اثرات متقابل عوامل تحقق‌پذیری بر اساس شاخص‌های آماری با دو بار چرخش داده‌ای از مطلوبیت و بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصد برخوردار بوده که حاکی از روایی بالای پرسشنامه و پاسخ‌های داده شده به آن است.

جدول ۴- درجه‌ی مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس اثرات متقابل عوامل تحقق‌پذیری در نرم‌افزار میک‌مک

چرخش	تأثیرگذاری	تأثیرپذیری
چرخش اول	٪۹۳	٪۸۶
چرخش دوم	٪۱۰۰	٪۱۰۰

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

با توجه به خروجی نرم‌افزار میک‌مک جهت شناسایی عوامل کلیدی تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز از طبقه‌بندی مستقیم و غیرمستقیم عوامل متناسب با میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متقابل آن‌ها بهره گرفته شده است که مطابق جدول شماره ۵ قابل نمایش است. در این جدول، تأثیرگذاری مجموع امتیاز ردیف‌های هر عامل و تأثیرپذیری مجموع امتیاز ستون‌های هر عامل است.

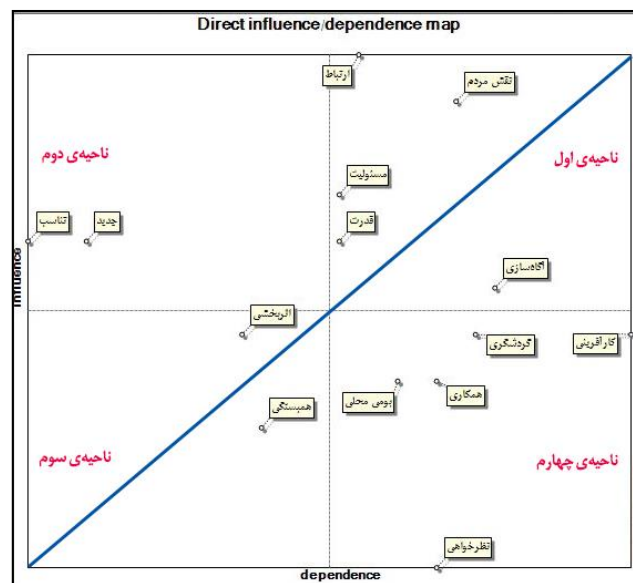
جدول ۵- میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم عوامل تحقق‌پذیری بر اساس خروجی نرم‌افزار میک‌مک

عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی	اثرات مستقیم			اثرات غیرمستقیم		
	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	خالص اثرگذاری	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	خالص اثرگذاری
آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی	۲۲	۲۹	-۷	۱۰۳۸۴	۱۲۸۸۸	-۲۵۰۴
نظرخواهی از شهروندان	۱۶	۲۶	-۱۰	۷۶۷۹	۱۱۴۹۱	-۳۸۱۲
مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی مدیریت شهری	۲۴	۲۱	۳	۱۱۴۲۶	۱۰۳۳۶	۱۰۹۰

عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی			اثرات مستقیم			اثرات غیرمستقیم		
میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	خالص اثرگذاری	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	خالص اثرگذاری	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	خالص اثرگذاری
۲۷	۲۲	۵	۱۲۶۷۷	۱۱۴۳۳	۱۲۴۴	۲۷	۲۲	۵
۲۱	۳۶	-۱۵	۱۰۲۱۶	۱۶۲۷۵	-۶۰۵۹	۲۱	۳۶	-۱۵
۲۰	۲۴	-۴	۹۶۱۱	۱۲۱۷۲	-۲۵۶۱	۲۰	۲۴	-۴
۲۱	۲۸	-۷	۱۰۱۹۹	۱۲۹۳۷	-۲۷۲۸	۲۱	۲۸	-۷
۲۳	۵	۱۸	۱۰۵۷۷	۲۰۲۷	۸۵۵۰	۲۳	۵	۱۸
۲۳	۸	۱۵	۱۰۶۶۹	۲۹۳۵	۷۷۶۴	۲۳	۸	۱۵
۲۱	۱۶	۵	۹۸۵۷	۶۱۲۷	۳۷۳۰	۲۱	۱۶	۵
۲۳	۲۱	۲	۱۰۷۷۷	۱۱۲۰۳	-۴۲۶	۲۳	۲۱	۲
۲۶	۲۷	-۱	۱۱۹۷۲	۱۳۴۱۱	-۱۴۳۹	۲۶	۲۷	-۱
۱۹	۱۷	۲	۹۱۹۳	۸۵۸۲	۶۱۱	۱۹	۱۷	۲
۲۰	۲۶	-۶	۹۳۶۷	۱۲۷۹۷	-۳۴۳۰	۲۰	۲۶	-۶

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

به‌منظور شناسایی جایگاه عوامل مؤثر در تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز از نمودار گرافیکی که در شکل شماره ۲ نشان داده شده است بهره گرفته می‌شود. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نرم‌افزار میک‌مک نشان‌دادن عوامل در همین نمودار گرافیکی است که در راستای ارائه‌ی سناریو کاربردهای فراوانی دارد. این نمودار گرافیکی عوامل را در قالب چهار ناحیه بررسی و مشخص می‌کند که کدام عوامل تأثیرگذار و کدام عوامل تأثیرپذیر هستند و چه عواملی می‌توانند در تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی نقشی مهم ایفاء کنند.

شکل ۲- پراکنش عوامل تحقق‌پذیری در پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

ناحیه اول به متغیرهای دوجبهی تعلق دارد که در قسمت شمال شرقی نمودار قرار می‌گیرند. متغیرهای قرار گرفته در این ناحیه هم تأثیرگذاری بالایی و هم تأثیرپذیری بالایی دارند که اصطلاحاً به آن‌ها عوامل حد واسط نیز می‌گویند. این متغیرها قابلیت دستکاری و کنترل را دارا بوده به‌نحوی که هرگونه تغییر و تحول و دستکاری در این متغیرها در آینده عملاً می‌تواند پویایی و پایداری سیستم را تحت‌الشعاع قرار دهد؛ به‌عبارت دیگر این عوامل هم تحت تأثیر شدید عوامل دیگر هستند و هم خود تأثیرگذاری بالایی دارند. متغیرهای ناحیه یک خود به دو دسته دیگر تقسیم می‌شوند: متغیرهای ریسک که در بالای خط قطری در ناحیه شماره یک قرار دارند و متغیرهای هدف که در پایین خط قطری در این ناحیه قرار می‌گیرند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از نرم‌افزار میک‌مک عوامل «آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی»، «مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی مدیریت شهری»، «ارتباط و تعامل نهادهای دولتی و خصوصی»، «تأثیر مناسبات قدرت بر تحولات فضایی» و «نقش نهادهای مردمی در تصمیم‌سازی شهری» در این ناحیه قرار گرفته‌اند.

متغیرهای تأثیرگذار در ناحیه دوم و در قسمت شمال غربی نمودار قرار دارند. این متغیرها که به‌عنوان متغیرهای ورودی شناخته می‌شوند بیشتر تأثیرگذار و کمتر تأثیرپذیر هستند. به عبارتی میزان تأثیرگذاری متغیرهای قرارگرفته در این ناحیه بیشتر از میزان تأثیرپذیری آن‌ها در آینده است و پویایی و پایداری سیستم شدیداً به این متغیرها وابسته است. همچنین متغیرهایی که در ناحیه دوم قرار می‌گیرند را به‌سختی می‌توان تغییر و دستکاری کرد. نتایج به‌دست‌آمده از نرم‌افزار میک‌مک نشان‌دهنده قرارگیری دو عامل «جدید و به‌روز بودن راه‌حل‌های ارائه‌شده»، و «تناسب پژوهش‌ها با مسائل و مشکلات بافت» در ناحیه دوم می‌باشد.

متغیرهای واقع شده در ناحیه سوم متغیرهای مستقل می‌باشند که در قسمت جنوب غربی نمودار قرار گرفته‌اند. این ناحیه نشان‌دهنده متغیرهایی است که تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بسیار پایینی دارند. متغیرهای ناحیه سوم در مقایسه با متغیرهای ناحیه‌های دیگر اصطلاحاً خودمختار یا مستقل عمل می‌کنند در نتیجه تأثیر کمی بر رفتار آینده‌ی سیستم دارند. این متغیرها نمی‌توانند در قالب متغیرهای راهبردی و کلیدی قرار داده شوند. به عبارتی می‌توان گفت متغیرهایی که در ناحیه سوم قرار می‌گیرند از سایر متغیرهای سیستم مورد مطالعه تأثیر نمی‌پذیرند و بر آن‌ها هم تأثیری ندارند و ارتباط بسیار کم و ضعیفی با سیستم دارند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از نرم‌افزار میک‌مک دو عامل «اثر بخشی پژوهش‌ها بر کیفیت زندگی» و «همبستگی اجتماعی در حل مسائل و مشکلات» در ناحیه‌ی سوم از نمودار گرافیکی قرار گرفته‌اند. در ناحیه چهارم متغیرهای وابسته قرار دارند. این متغیرها که در جنوب شرقی نمودار قرار گرفته‌اند وابستگی شدید به سایر متغیرها دارند به‌نحوی که دارای میزان تأثیرگذاری پایین و میزان تأثیرپذیری بالا می‌باشند. در واقع می‌توان گفت این متغیرها نقش راهبردی دارند، اما وضعیت آن‌ها در آینده در گرو تأثیرات سازنده‌ی عوامل دیگر است. نتایج به‌دست‌آمده از نرم‌افزار میک‌مک نشان می‌دهد که پنج عامل «نظرخواهی از شهروندان»، «قابلیت کارآفرینی و توسعه‌ی کسب‌وکارها»، «کاربست الگوهای اقتصادی بومی محلی»، «قابلیت رشد و توسعه‌ی صنعت گردشگری»، و «همکاری و تعامل ساکنین و مدیریت شهری» در ناحیه چهارم قرار گرفته‌اند.

ارائه سناریوها در افق ده ساله

ایجاد سناریوهای مختلف برای برنامه‌ریزی و آمادگی بسیار مهم است و طیف وسیعی از نتایج بالقوه را برای بررسی توسط سیاست‌گذاران و ذینفعان ارائه می‌دهد (Hoseinpour et al, 2024: 16-17). در این مرحله از پژوهش، آینده‌های باورکردنی بر اساس عوامل راهبردی و کلیدی شناسایی شده در نرم‌افزار تحلیل ساختاری میک‌مک در قالب دو سناریو ارائه می‌شود که در افق ده ساله تدوین شده و به شرح ذیل می‌باشند:

سناریوی اول: خوش‌بینانه و مطلوب

امروزه به لطف رویکرد نوآوری اجتماعی در بازآفرینی بافت تاریخی شهر تبریز شاهد حل شدن بسیاری از مشکلات این بافت در طول ده سال گذشته هستیم. آنچه در گذشته در بافت تاریخی نمود داشت کاربری‌های تکراری، ناکارآمد و قدیمی بازآفرینی شهری بود که باعث شده بود بسیاری از چالش‌های این بافت حل نشده باقی بماند. رویکرد نوآوری اجتماعی توانست با کاربری‌های نو که توسط دانشگاه تولید و با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به مرحله‌ی اجرا رسیده است از مشکلات گوناگون این محدوده بکاهد. یکی از مهم‌ترین اثرات این رویکرد در بافت تاریخی شهر تبریز کارآفرینی و توسعه‌ی کسب‌وکارهای مختلف بر مبنای کاربری‌های اقتصادی بومی محلی است که باعث رونق اقتصادی محدوده نیز شده است. آنچه قبل از بهره‌گیری از این رویکرد در بافت تاریخی جریان داشت عدم توجه به نظرات ساکنان و کسبه بود که باعث نارضایتی و طولانی شدن پروژه‌ها گردیده بود اما امروزه نظرخواهی از شهروندان و مشورت با آن‌ها در رابطه با ایده‌های تولید شده باعث شده است که مردم و ساکنان جایگاه ویژه‌ای در بازآفرینی محدوده زندگی‌شان داشته باشند. در ده سال گذشته مدیریت شهری با قبول درجه‌ی بالایی از مسئولیت و پاسخگویی در قبال پروژه‌ها و همچنین آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی‌های مناسب توانسته است اعتماد ساکنان را جلب کند. طرح‌های تحقیقاتی و پژوهش‌های شهری که در سال‌های اخیر انجام می‌گیرند تناسب بیشتری با مسائل و مشکلات اصلی بافت دارند و با ارائه‌ی راه‌حل‌های جدید و به‌روز توانسته‌اند مدیریت شهری را مجاب کنند به‌منظور پیاده‌سازی این ایده‌ها حمایت لازم را از این پژوهش‌ها انجام دهند که نتیجه آن اثربخشی بالا بر کیفیت زندگی ساکنان این محدوده بوده است. با پروژه‌هایی که بر اساس دانش روز و متناسب با ویژگی‌ها و پتانسیل‌های این محدوده است بافت تاریخی شهر تبریز به یکی بافت‌های جذاب برای سکونت و کسب‌وکار تبدیل شده است. نهادهای، گروه‌ها و اجتماعات مردمی در بافت تقویت شده‌اند و نقش مهم و تأثیرگذاری در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی دارند. نهایتاً خروجی این سناریو رضایتمندی و کیفیت بالای زندگی در بافت تاریخی شهر تبریز می‌باشد.

جدول ۶- تأثیر عوامل تحقق‌پذیری بر آینده‌ی بافت تاریخی شهر تبریز در سناریوی اول

عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی	وضعیت عوامل در سناریوی اول (سناریوی خوش‌بینانه و مطلوب)
آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی	بالاترین آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی به شهروندان در رابطه با پروژه‌های تدوین‌شده توسط مدیریت شهری
نظرخواهی از شهروندان	بهره گرفتن از نظرات شهروندان و مشورت با آن‌ها در رابطه با پروژه‌های در نظر گرفته‌شده برای محل زندگی و کسب‌وکار آن‌ها
مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی مدیریت شهری	مسئولیت‌پذیری بالا در قبال پروژه‌های در حال اجرا و اجرا شده و پاسخگویی سریع و مناسب به دغدغه‌های شهروندان
ارتباط و تعامل نهادهای دولتی و خصوصی	ارتباط و تعامل مطلوب و سازنده بین نهادهای دولتی و خصوصی
قابلیت کارآفرینی و توسعه‌ی کسب‌وکارها	ایجاد شغل‌ها و حرفه‌های جدید و متناسب با ویژگی‌های بافت تاریخی و در نتیجه توسعه‌ی کسب‌وکارهای مختلف
کاربست الگوهای اقتصادی بومی محلی	تأثیرگذاری بالای الگوهای اقتصادی بومی محلی در رونق اقتصادی بافت و بازار تاریخی
قابلیت رشد و توسعه‌ی صنعت گردشگری	رونق گردشگری در فضاها و مکان‌های مختلف بافت تاریخی و رسیدن مزایای آن به کل شهر و محدوده
تناسب پژوهش‌ها با مسائل و مشکلات بافت	تناسب بالای پژوهش‌های شهری انجام گرفته با مسائل و مشکلات اصلی بافت تاریخی
جدید و به‌روز بودن راه‌حل‌های ارائه شده	ارائه‌ی ایده‌ها و پیشنهادات جدید و به‌روز در رابطه با بافت
اثربخشی پژوهش‌ها بر کیفیت زندگی	اثربخشی بالای پژوهش‌ها بر کیفیت زندگی ساکنان و کسبه
تأثیر مناسب قدرت بر تحولات فضایی	کم شدن تأثیرگذاری برخی نهادهای قدرت بر تحولات فضایی بافت تاریخی و توجه بیشتر به رویکردهای از پایین به بالا
نقش نهادهای مردمی در تصمیم‌سازی شهری	نقش مهم و تأثیرگذار نهادهای گروه‌ها و اجتماعات مردمی در تصمیم‌های مربوط به شهر و بافت تاریخی
همبستگی اجتماعی در حل مسائل و مشکلات	همبستگی اجتماعی بالا بین ساکنان و کسبه به‌منظور حل مسائل و مشکلات بافت
همکاری و تعامل ساکنین و مدیریت شهری	همکاری بالا و تعامل مطلوب و سازنده‌ی ساکنین و نهادهای مدیریت شهری

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

سناریوی دوم: بدبینانه و بحرانی

عدم رضایتمندی و کیفیت پایین زندگی در بافت تاریخی شهر تبریز به اوج خود نسبت به ده سال گذشته رسیده است. ساکنان و کسبه از وضعیت محدوده و مشکلاتی که همچنان حل نشده باقی مانده‌اند نارضایتی داشته و بیشترین انتقاد را به مدیریت شهری و در رأس آن‌ها به شهرداری دارند. هنوز هم رویکردهای قدیمی بازآفرینی شهری که ناکارآمدی‌شان در حل مشکلات به اثبات رسیده است توسط مدیریت شهری به کار گرفته می‌شود. ساکنان قدیمی با ساکنان جدید و عمدتاً کم‌درآمد جایگزین شده‌اند که هیچ تعلق به بافت نداشته و همبستگی لازم برای پیگیری حل مشکلات را ندارند. در بافت تاریخی ایده‌ی و پروژه‌ی جدید و به‌روزی که به‌منظور حل مشکلات تدوین‌شده باشد مشاهده نمی‌شود و هنوز هم از پروژه‌های تکراری و با زمان اجرای طولانی برای حل معضلات استفاده می‌شود. نظرخواهی از شهروندان و مشورت با آن‌ها در رابطه با حل مشکلات بافت در پایین‌ترین حد خود در سال‌های اخیر است و اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی‌های لازم هم توسط مدیریت شهری در رابطه با پروژه‌های در نظر گرفته شده برای بافت تاریخی انجام نمی‌شود. مدیریت شهری هنوز هم مثل سابق مسئولیت اقدامات خود را در رابطه با طرح‌ها و پروژه‌های اجرا شده و در حال اجرا نمی‌پذیرد و به انتقادات و گلایه‌های ساکنان و کسبه نیز پاسخگویی لازم را ندارد. ضعف‌های مدیریت شهری در طی این سال‌ها حل نشده و هنوز هم ایرادات فراوانی در رابطه با حل مشکلات بر آن وارد است. الگوهای اقتصادی بومی محلی کمرنگ‌تر از گذشته در بافت مشاهده می‌شوند و دیگر اثری از برخی شغل‌ها و حرفه‌های قدیمی نیست که نتیجه‌ی آن فقدان کارآفرینی و عدم توسعه‌ی کسب‌وکارها در محدوده می‌باشد. پژوهش‌های متناسب با مشکلات اصلی بافت که با ارائه راه‌حل‌ها و ایده‌های جدید و به روز بتوانند اثربخشی مطلوبی در حل مشکلات محدوده داشته باشند هنوز هم نمی‌توان مشاهده کرد. نقش نهادهای گروه‌ها و اجتماعات مردمی نیز در تصمیم‌سازی‌های مربوط به حل مسائل بافت کمرنگ‌تر از گذشته شده است و شکاف بین مدیریت شهری و مردم به طرز چشمگیری افزایش یافته است. نهایتاً خروجی این سناریو نارضایتی و کیفیت پایین زندگی در بافت تاریخی شهر تبریز می‌باشد.

جدول ۷- تأثیر عوامل تحقق‌پذیری بر آینده‌ی بافت تاریخی شهر تبریز در سناریوی دوم

عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی	وضعیت عوامل در سناریوی دوم (سناریوی بدبینانه و بحرانی)
آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی	عدم آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی شهروندان توسط مدیریت شهری در رابطه با پروژه‌های تدوین‌شده برای بافت
نظرخواهی از شهروندان	بی‌توجهی به نظرات ساکنان و کسبه بافت تاریخی
مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی مدیریت شهری	قبول نکردن مسئولیت در رابطه با پروژه‌های در حال اجرا و اجرا شده و عدم پاسخگویی به مطالبات مردم
ارتباط و تعامل نهادهای دولتی و خصوصی	کم‌توجهی به نقش سازنده‌ی نهادهای خصوصی در حل مشکلات و نبود ارتباط و تعامل بین نهادهای دولتی و خصوصی
قابلیت کارآفرینی و توسعه‌ی کسب‌وکارها	فقدان کارآفرینی در بافت و عدم توسعه‌ی کسب‌وکارها
کاربست الگوهای اقتصادی بومی محلی	کمرنگ و کم اثر شدن شغل‌ها و حرفه‌های قدیمی و سنتی در بافت تاریخی
قابلیت رشد و توسعه‌ی صنعت گردشگری	رونق نداشتن کاربری‌ها و فضاها مرتبط با گردشگری در بافت
تناسب پژوهش‌ها با مسائل و مشکلات بافت	توجه اندک به مسائل و مشکلات اصلی بافت در پژوهش‌های شهری

عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی	وضعیت عوامل در سناریوی دوم (سناریوی بدبینانه و بحرانی)
جدید و به‌روز بودن راه‌حل‌های ارائه شده	تکراری، قدیمی و کلیشه‌ای بودن راه‌حل‌های ارائه شده در طرح‌ها و پژوهش‌های شهری مختلف
اثربخشی پژوهش‌ها بر کیفیت زندگی	عدم اثربخشی پژوهش‌ها بر کیفیت زندگی ساکنان بافت
تأثیر مناسب قدرت بر تحولات فضایی	افزایش تأثیرگذاری مخرب نهادهای قدرت بر تحولات فضایی بافت تاریخی و تسلط بیشتر رویکردهای از بالا به پایین
نقش نهادهای مردمی در تصمیم‌سازی شهری	تأثیرگذاری پایین نهادهای گروه‌ها و اجتماعات مردمی در تصمیمات شهری
همبستگی اجتماعی در حل مسائل و مشکلات	حس تعلق اندک ساکنان جدید به بافت و همبستگی پایین آن‌ها در حل مسائل و مشکلات
همکاری و تعامل ساکنین و مدیریت شهری	همکاری پایین و تعامل اندک ساکنین و کسبه با نهادهای مدیریت شهری

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

نوآوری اجتماعی می‌تواند با یافتن بهترین راه‌ها برای حل چالش‌ها و مشکلات بافت‌های مسئله‌دار شهری با درگیری فعال ساکنان و بازیگران مختلف نقش مهم و مؤثری در حل مشکلات این بافت‌ها ایفاء کند. بازآفرینی شهری در پرتو نوآوری اجتماعی می‌تواند زمینه‌ای برای ابتکارات جدید به‌منظور حل مشکلات بافت‌های مسئله‌دار فراهم کند. هدف بازآفرینی شهری مبتنی بر نوآوری اجتماعی بهبود کیفیت زندگی و تحقق رضایتمندی از طریق پاسخ بهینه به نیازهای برآورده نشده ساکنان بافت‌های مسئله‌دار شهری است. با توجه به مطالعات انجام گرفته در این پژوهش مشخص گردید عوامل تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری مبتنی بر چهار عامل کیفیت حکمروایی شهری، کیفیت اقتصاد محلی، کیفیت پژوهش‌های شهری و کیفیت روابط اجتماعی و قدرت می‌باشد. همچنین در این پژوهش سناریونگاری بافت تاریخی شهر تبریز از منظر شاخص‌های تحقق نوآوری اجتماعی بر اساس خروجی‌های نرم‌افزار MicMac انجام شد. در گام اول عوامل کلیدی تحقق‌پذیری نوآوری اجتماعی و جایگاه هر یک از آن‌ها در نمودار گرافیکی به‌دست‌آمده از نرم‌افزار میک‌مک مشخص گردید. بر همین اساس شاخص‌ها در چهار گروه متغیرهای دوجبهی، تأثیرگذار، مستقل، و وابسته دسته‌بندی گردیدند و در تدوین سناریوها مورد استفاده قرار گرفتند. در گام بعد نیز دو سناریوی «خوش‌بینانه و مطلوب» و «بدبینانه و بحرانی» در افق ده ساله در بافت تاریخی شهر تبریز تدوین گردیدند. در سناریوی اول با بهره‌گیری از رویکرد نوآوری اجتماعی در افق ده ساله بسیاری از مشکلات و چالش‌های بافت تاریخی شهر تبریز حل می‌گردد. رضایتمندی و کیفیت بالای زندگی از خروجی‌های مهم این سناریو است. همچنین در سناریوی دوم بهره‌گیری دوباره از رویکردهای قدیمی و ناکارآمد بازآفرینی شهری در افق ده ساله باعث شده است که بسیاری از مشکلات و چالش‌های بافت تاریخی حل نشده باقی بمانند. نارضایتی و کیفیت پایین زندگی از خروجی‌های این سناریو می‌باشند.

ماهیت نوآوری اجتماعی وابسته به محیط و متأثر از ارزش‌ها و هنجارهای جامعه‌ی هدف است و نتایج ابتکارات و پروژه‌های نوآورانه آن نیز به زمینه‌های محلی و ویژگی‌های نهادهای و سیاسی آن جامعه بستگی دارد. بر همین اساس برای اینکه بتوان از رویکرد نوآوری اجتماعی در شهرهای کشور استفاده کرد باید با در نظر گرفتن ویژگی‌های جامعه و شهر ایرانی – اسلامی اقدام کرد تا بتوان بیشترین بهره را از این رویکرد در بازآفرینی بافت‌های مسئله‌دار کشور به دست آورد. بازیگران محلی می‌توانند با تغییر رویکردها و شیوه‌های برنامه‌ریزی شهری و حکمرانی نقش مهمی در موفقیت رویکرد نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری ایفاء کنند. این تغییرات نیازمند تلاش مشترک همه‌ی بازیگران اعم از دولت، سازمان‌های مدنی، شرکت‌های خصوصی، دانشگاه‌ها و همچنین خود شهروندان است تا خلاقیت خود را بسیج کنند و بتوانند از مشکلات بافت‌های مسئله‌دار شهری بکاهند. در نهایت می‌توان گفت رویکرد نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری با پروژه‌هایی که بر اساس دانش روز و متناسب با ویژگی‌ها و پتانسیل‌های محدوده هدف است و مورد حمایت همه‌ی بازیگران و ذی‌نفعان مختلف نیز می‌باشد این قابلیت را دارد که بتواند نقشی مهم و مؤثر در حل مشکلات بافت‌های مسئله‌دار شهری ایفاء کند.

References:

- Anechitei, A. (2018). Social Innovation through Urban Regeneration – A Local Model. Review of International Comparative Management, Faculty of Management, Academy of Economic Studies, Bucharest, Romania, 19(3), 244-251. <http://dx.doi.org/10.24818/RMCI.2018.3.244>
- Angelidou, M. & Psaltoglou, A. (2017). An empirical investigation of social innovation initiatives for sustainable urban development. Sustainable cities and Society, 33, 113-125. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2017.05.016>
- Angelidou, M. & Psaltoglou, A. (2019). Social innovation, games and urban planning: an analysis of current approaches. International Journal of Electronic Governance, 11(1), 5-22. <https://doi.org/10.1504/IJEG.2019.098807>

- Ardill, N. & Lemes de Oliveira, F. (2018). Social innovation in urban spaces. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 10 (3), 207-221. <https://doi.org/10.1080/19463138.2018.1526177>
- Ataei Shad, H. (2015). Evaluation of Developing Internal Factors on Regeneration of Historical Fabric of Kashan City. Master's thesis in urban planning, Tarbiat Modares University. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/835d1b33dd89a42309a39314efbd8089> [In Persian]
- Axelsson, B. & Nilsson, H. (2017). How can Development Programs empower women's Entrepreneurship through Social Innovation?. Master Thesis, Lund University. <https://www.lunduniversity.lu.se/lup/publication/8933504>
- Barroso, M. M. (2023). Social Innovation as Driver of Brands with Purpose: The Cases of Coloradd and Lippor. Dissertation Masters in Innovation and Technological Entrepreneurship, The University of Porto. https://sigarra.up.pt/feup/pt/pub_geral.show_file?pi_doc_id=412814
- Bozic, A. (2022). Social Services, Social Innovation and Multi-Actor Collaboration: A Civil Society Organisation Perspective. Dissertation for the degree philosophiae doctor (ph.d), University of Agder. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.30062.48968>
- Chen, H. (2022). The Potential of Social Innovation in Rural Revitalisation: a comparative case study from Taiwan. Dissertation to obtain the doctoral degree of Agricultural Sciences (Dr. sc. Agr.), University of Hohenheim. <https://hohpublica.uni-hohenheim.de/items/7f916cd1-6e75-4aa7-8596-d707ec938fc3>
- Christmann, G. B. (2019). Introduction: struggling with innovations. Social innovations and conflicts in urban development and planning. *European Planning Studies*, 28(3), 423-433. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1639396>
- Cunha, J. & Benneworth, P. (2020). How to measure the impact of social innovation initiatives?. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 17, 59-75. <https://doi.org/10.1007/s12208-019-00240-4>
- Dalvand, H., & Amanpour, S. (2025). Structural modeling of the impact of sustainable transportation indicators on urban livability in Ahvaz using future studies approach. *Geography and Regional Future Studies*, 2(4), 1-17. <https://doi.org/10.30466/grfs.2025.55774.1076> [In Persian]
- Domanski, D., Howaldt, J. & Kaletka, C. (2019). A comprehensive concept of social innovation and its implications for the local context – on the growing importance of social innovation ecosystems and infrastructures. *European Planning Studies*, 28(3), 454-474. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1639397>
- Dover, G. (2011). Social Innovation and Institutional Work: A Study of the Role of Place and Place-making in social Innovations for the “Hard-to-House”. Doctoral Dissertation, Simon Fraser University. <https://summit.sfu.ca/item/11730>
- Galego, D., Moulart, F., Brans, M. & Santinha, G. (2021). Social innovation & governance: a scoping review. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1-26. <https://doi.org/10.1080/13511610.2021.1879630>
- Garcia, D. & Macharia, D. (2014). Collaboration Between Sectors for Social Innovation: The Refugee Housing Unit Case. Master of Science in Business Administration, Linköping University. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A729066&dsid=8240>
- Ghorbani, R., Zamani, A. & Tahooni, M. (2023). An analysis of sustainable urban regeneration with the approach of cohesion and continuity based on scenario-based future research The case study northern neighborhoods of historical-cultural context Tabriz city. *Geographical Urban Planning Research*, 10(4), 41-63. https://jurbangeo.ut.ac.ir/article_90521.html [In Persian]
- Hagedoorn, J., Haugh, H., Robson, P. & Sugar, K. (2023). Social innovation, goal orientation, and openness: insights from social enterprise hybrids. *Small Bus Econ*, 60, 173-198. <https://doi.org/10.1007/s11187-022-00643-4>
- Hoseinpour, M., Mousavi, M., & Ghalehtemouri, K. J. (2024). Enhancing urban and regional development for border security in Iran: A futures study of West Azerbaijan province. *Town Reg. Plan.*, 84, 15-28. <http://dx.doi.org/10.38140/trp.v84i.7823>
- Kadyrova, A. R. (2020). Territorial and organisational aspects of social innovation emergence. Theses of doctoral (PhD) dissertation, The University of Manchester. <https://research.manchester.ac.uk/en/studentTheses/territorial-and-organisational-aspects-of-social-innovation-emerg>
- Kalema, N. L. (2019). Decolonizing Social Innovation for Global Development. Master's thesis, Harvard Extension School. <https://dash.harvard.edu/entities/publication/af45d1eb-94d3-41ce-abd9-3611c2cfed34>
- Kosmyrin, M. (2017). Social innovation as a response to institutional voids in a northern context – a study from the Murmansk region. Master Thesis, Nord University. <https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/handle/11250/2466652?locale-attribute=en>
- Mohammad Hasani, E. (2013). Regeneration of public realm in the old historic fabric of Tabriz with emphasis on Identity and Collective memory. Master's thesis in urban design, Tabriz Islamic Art University. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/b726d3f359c5a20d9eb903c3599900a9> [In Persian]
- Mousavi, M. N., Ghalehtemouri, K. J., Alizadeh, I. S., Bahramijaf, S., Shamsoddini, A. (2024). The Impact of Urban Governance on Enhancing Resilience in Informal Settlements: A Case Study from Jafarabad, Kermanshah. *Journal of Urban Development and Management*, 3(2), 95-108. <https://doi.org/10.56578/judm030202>
- Naalbandi, M. (2017). Urban Regeneration of Raste kuche district of Tabriz, Master's thesis in urban design, Tabriz Islamic Art University. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/bdfcb8764cc98b8049981561f2e77b25> [In Persian]
- Nyseth, T. & Hamdouch, A. (2019). The Transformative Power of Social Innovation in Urban Planning and Local Development. *Urban Planning*, 4(1), 1-6. <https://doi.org/10.17645/up.v4i1.1950>

- Pourahmad, K., Farhoudi, R. Zanganeh Shahraki, S. & Shafaat Garamaleki, T. (2021). Explaining the Pattern of Historical Texture Regeneration with Tourism Development Approach (Case Study: Tabriz City). *Journal of Geography and Planning*, 24(74), 43-60. <https://doi.org/10.22034/gp.2021.11052> [In Persian]
- Pourahmad, K., Farhoudi, R. Zanganeh Shahraki, S. & Shafaat Garamaleki, T. (2021). An Examination of Tourism Types Affecting the Regeneration of Historical Textures (Case Study: Tabriz City). *Iranian Studies*. 10(2), 21-43. <https://doi.org/10.22059/jis.2020.299352.817> [In Persian]
- Sadabadi, A. A. (2021). Analytical-logical explanation (definition, models, development, concept, background, nature and perceptions) of social innovation. *Innovation & Creativity in Human Sciences*, 11(1), 67-104. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/930343?FullText=FullText> [In Persian]
- Shivaei, A., Majedi, H., & habib, F. (2025). Identification and structural analysis of criteria affecting urban poverty with a future research approach in Sistan and Baluchestan Province. *Geography and Regional Future Studies*, 2(4), 39-54. <https://doi.org/10.30466/grfs.2024.55631.1071> [In Persian]
- Tschumi, P. & Mayer, H. (2024). Social Innovations in Healthcare Provision: An Analysis of Knowledge Types and Their Spatial Context. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 106(1), 28-48. <https://doi.org/10.1080/04353684.2022.2124927>
- Zengin, N. & Türker, N. (2021). Social Innovation in Tourism Industry: A Case Study on Master's Students. *Journal of Academic Tourim Studies*, 2(1), 12-31. <http://dx.doi.org/10.29228/jatos.51952>

COPYRIGHTS

© Authors retain the copyright and full publishing rights. This is an open access article under the CC BY-NC license:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Publisher: Urmia University.